

ORD. PROF. ARIF MÜFİD MANSEL HOCAMIZI ANARKEN...

*Elif Tül TULUNAY**

Öğrencisi olmakla her zaman övündüğüm hocam Arif Bey'le ilgili anılar, beni daima İstanbul Üniversitesi'ndeki ilk öğrencilik yıllarıma, yani 1967/68'le-
re geri götürür: Henüz bilgisayar ile tanışmadığımız, hatta herkesin bir mekanik daktiloya bile sahip olamadığı, fotokopi makinelerinin azlığı ve baskı kalitesiz-
liği nedeniyle, bilmediğimiz yabancı dildeki sayfalarca makaleleri dahi ödevle-
rimiz için tercüme ettirmek üzere el yazısıyla kopyaladığımız, hocalarımızın ağ-
zından çıkan her sözü kapmak için yarıştığımız, kütüphanelerde toplanıp, tuttu-
ğumuz ders notlarını karşılaştırarak ve kitaplardan tamamlayarak, sınavlara ek-
siksiz hazırlanmayı hedeflediğimiz o zorlu, o çalışkan yıllar! Not hesaplamaları
kaygısından uzak, yazılı ve sözlü olarak iki aşamada başardığımız sınavlar... Ki-
tap okumakla geçirdiğimiz, hayal gücünü kullandığımız televizyonsuz günler;
telefon etmek yerine, yazısı ve ifadesi düzgün mektuplar yazmayı yeğlediğimiz
zamanlar... Bugünkü modern imkanların sağladığı çabukluk ve kolaylıklara sa-
hip çalışma ortamımızı asla değiştirmek istemeyeceğimiz, fakat onca mahrumiyet
ve zahmete rağmen yine de özlem duyduğumuz farklı bir dönem...

Bu arada, hocam Arif Müfid Mansel'e eski bir alışkanlıkla "Arif Bey" de-
memi, umarım genç okuyucular yadırgamamıştır... O zamanlar biz, hocalarımı-
za, "Hocam!" diye hitap etmez, genellikle, isimleri ile birlikte Hanım ya da Bey
derdik.

İlk öğrencilik yıllarımızda, Arkeoloji Bölümü, yalnızca İstanbul ve Anka-
ra Üniversitelerinde mevcuttu ve ikisi arasında, derslerde işlenen konulardan tu-
tun, terimlere dek farklı, fakat tatlı, teşvikkar bir rekabet hüküm sürmekteydi. O
zamanlar Türkçe Arkeoloji kitapları da pek yoktu. Örneğin, Ankara Üniversite-

* Prof.Dr. E Tül Tulunay İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı

si'nden Ord.Prof Dr. Ekrem Akurgal'ın, Anadolu Uygarlıkları ve Türkiye'de yapılan kazılar hakkındaki "Ancient Civilisations and Ruins of Turkey" adlı rehber kitabını İngilizce'den zar zor okumaya çalışırdık, bizim hocalarımızın yazdığı Türkçe kitapları ve yaptığı çevirileri ise elimizden düşürmezdik. Bunların başında, Arif Bey'in, "Ege ve Yunan Tarihi" (1963) adlı, defalarca yeni baskısı yapılmış ve hala öğrencilerimize bir kaynak eser olarak tavsiye ettiğimiz kitabı gelirdi; ayrıca Jale (İnan) Hanım'ın hem Türkçe hem Almanca yayınlanan "Antalya Bölgesi Roma Devri Portreleri" (1965) ile A. Rumpf'tan çevirdiği "Yunan ve Roma Sanatı" (1961) ve Aşkıldil (Akarca) Hanım'ın E. Haspels'tan dilimize aktardığı "Eski Yunan Boyalı Keramiği" (1946) adlı kitapları en çok yararlandığımız başvuru kaynaklarıydı.

Ben, Arif Bey'in Perge kazısına sadece bir kez, o da 1972'de, mezuniyetimin ardından katıldım. Bu nedenle hocamızla ilgili hatıralarımda, sınavlarla ve lisans tezimle ilgili olanlar önceliği alır. Sırası gelmişken, bu sınavlara ilişkin bir anımı anlatmak ve bu arada öğrencilerimizi de, "*o eski sınavlar*" hakkında bilgilendirmek istiyorum:

Bizim zamanımızda "Sertifika Sistemi"yle öğretim vardı. Sertifika alabilmek için, ilgili tüm derslerden önce yazılı olur, sonra da 310 no'lu odada, sözlü sınava girerdik. Sınav şöyle yapılırdı: Hala kullandığımız o büyük masalar, duvarlara paralel olarak enlemesine yerleştirilir, her birinin başına bir Profesör geçerdi. Öğrenci odaya girdikten sonra, hiç dışarı çıkmadan, birinin önündeki masadan kalkar bir diğerininkine otururdu. Derslerin bir tanesinden bile kalan, hepsinden başarısız sayılır ve hem geçtiği yazılı sınavı hem de Sertifikayı tekrarlardı. İşte bu sınavlardan birinde, Arif Bey'in masası önündeki tabureye iliştim; heyecanla yüzüne baktım: Mütebessim ifadeli çehresinde gözlükleri parlıyordu; iskemlesinde hafifçe arkaya doğru yaslanmış, ellerini göbeğinin üzerinde kenetlemişti. "Evet, efendim. Bu yıl derslerde okuduğumuz konuları sayınız bakalım!" dedi. Böyle bir soruyu hiç beklemiyordum. Çünkü biz, sınavda derslerin sömestrelilik ya da yıllık kısmından değil, tüm konularından sorumluyduk, hocaların bizzat kendilerinden dinlememiş olsak bile! Aslında, benim, o yılki derslerden cevabını çok iyi bildiğim iki favori sorum vardı.: Biri Atina Akropolisi, diğeri Gölbaşı Trysa Anıtı... Bütün konuları sıraladım. "Bu kadar mı?" dedi Arif Bey. "Evet, efendim" derken, birden fark ettim ki, heyecandan Gölbaşı Trysa Anıtı'nı söylemeyi unutmuştum. Kendi dilimle en sevdiğim konulardan birini elediğim için kızgınlık ve üzüntüden kıpkırmızı kesildiğimi hissettim. Arif Bey, "Düşününüz, unuttuğunuz bir konu var!" diyordu. Başımı evet anlamında salladım.

arak, kısık bir sesle "Gölbaşı Trysa" dedim. Kısaca yanıtladı: "Peki, anlatın bakalım"!...

Arif Bey, biz öğrencilerinin nazarında, çok otoriter ve bilge bir kişiydi. Onun erişilmezliğine, korkuyla karışık bir saygı ve hayranlık duyardık. Odasına da öyle olur olmaz giremezdik. Hiç unutmam, 1971 yılı Kasım'ıydı; Aphrodisias kazısından yeni dönmüştüm ve Arif Bey'in bitirme tezimi hakkındaki görüşünü çok merak ediyordum. Birkaç arkadaşla koridorda ayak üstü sohbet ederken, birden hocanın kapısının açık olduğunu farketmiştik. Öğle sularıydı; o saatte henüz Arif Bey'in gelmediğini, içerde Haluk (Abbasoğlu) Bey'in bulunduğunu düşünerek, tezimizle ilgili bilgi alabilmek telaşıyla odaya daldık ve olduğumuz yerde kalakaldık; zira karşımızda Arif Bey duruyordu. Ben en önde olduğumdan pek kıpırdayamadım, diğer arkadaşlar ise "affedersiniz" deyip dışarı kaçtılar. Arif Bey, yüzüme baktı: "Tezinizi mi almak istiyorsunuz?" dedi. "Evet, efendim" dedim heyecanla. Sükunetle, masasının üzerinde duran bir tomar tez dosyasının içinden benimkini çekti, çıkardı. En üst sayfanın yarısı kurşun kalemle yazılmış notlarla doluydu. Beynimden vurulmuşu döndüm, zira bize, Arif Beyin beğendiği tezlere az, fakat red ettiği tezlere gerekçeleri bildiren uzun notlar yazdığı söylenmişti. "Aferin" diyerek tezimi bana uzattı. O anda bu sözcük bana bir serzenişmiş gibi geldi. Dışarı çıkınca hemen, korkuyla yazılanlara göz attım. Övgü dolu sözleri şöyle başlıyordu:

Üslûbunuz iyi ve açık. Memnuniyet verici bir durum!"

1972 Perge kazısına da, son dakikada, kazıya katılamayacak bir öğrencinin yerine, Arif Bey'in isteğiyle gitmiştim. Ekipteki arkadaşların çoğu yıllardır Perge'de çalışıyorlardı ve kazı alanlarının paylaşımı sırasında, acemi gördükleri bana, bir latife yapmak istemiş olacaklar ki, Agora'nın kuzeybatısında, eski kazılarda çıkan atık toprağın döküldüğü küçük bir alanda görev verildi. Durumu fark ettiğimde, bunu Arif Bey'e nasıl söyleyeceğimi düşünmeye başladım. Bir akşam üstü fırsat kendiliğinden doğdu: Arif Bey ve Jale Hanım balkonda çay içiyor ve konuşuyorlardı. İkisinin bir arada ve yalnız olmaları nadir bir olaydı. Hemen yanlarına gittim, oturdum. İkisi de şaşırılmıştı, benden böyle bir şey umuyorlardı. Jale Hanım, beklediğim üzere "Eee söyle bakalım, Tül, bugün kazıda ne buldun?" der demez, kızgınlık ve üzüntü dolu bir ifadeyle, benim bu kazıda hiçbir şey bulamayacağımı, zira kazdığım yerin dökme toprak olduğunu söyledim. Bir sessizlik oldu. Arif Bey, "İyi bin arkeolog için, kazıyı nerede yaptığı değil, nasıl yaptığı önemlidir. Hem iyi arkeolog şanslı, olur, bir karış toprakta da-

hi buluntuya rastlar, değil mi efendim?" dedi. Jale Hanım'la, güldüştüler. Ben iyiden iyiye üzülmüş, kızmış ve kırılmış bir halde günlerce kazıya devam ettim. Taban seviyesi gittikçe yaklaşıyordu. Nihayet bakir toprağa ulaştık ve o bir karış toprakta 1972 sezonunun en güzel iki heykelini bulduk: Başında büst tacı olan, doğal boydan büyük tüm rahip heykeli ve arkaistik kadın heykeli. Bugün Antalya Müzesi'nin en değerli eserleri arasında yerini alan bu heykellerin bulunuşu ve Arif Bey'in sözleri unutamayacağım anılarım arasındadır. Arif Bey, bu köşe alanın kazısını tamamladığımda, beni Agora'nın ortasında yer alan yuvarlak yapının kazısıyla görevlendirmiştir.

Arif Bey mükemmeliyetçi biriydi. Hiç bir konuda eksikliğe tahammülü yoktu. Bir akşam kazıda, kendisine cam çay bardağıyla konyak ikram eden bir arkadaşımızı, "*Konyak, konyak kadehiyle içilir. Şööle sağ avucunuzun içine büyük kadehi yerleştireceksiniz, koyduğunuz azıcık konyağı içinde çevire çevire içeceksiniz; yoksa tadı çıkmaz!*" diye geri çevirdiğine tanık olmuştuk. Ertesi gün paydostan sonra Ülkü (İzmirliğil) Abla ile Antalya dükkanlarında büyük konyak kadehi aradığımızı, fakat ancak küçüğünden bulup aldığımızı anımsıyorum.

Arif Bey'e, ilk okuyuşunda Lisans Tezi'ni kabul ettirmek ve kendisinden bitirme sınavında "Peki" almak, hiç de kolay değildi. Sınıf arkadaşlarımın çoğu ve ben, onun bu payeleri layık gördüğü sayılı öğrencilerindendik. Ve şimdi, Üniversitede aynı sıraları paylaşan bizler, 1971-1972 yıllarında beraber mezun olduğumuz birkaç arkadaşımızla birlikte, Arif Bey'den ve diğer tüm hocalarımızdan aldığımız feyizle, yurdumuzun çeşitli Üniversitelerinde öğrenci yetiştiren birer öğretim üyesiyiz: Vedat Çelgin, Sevil Gülçur. Savaş Harmankaya, Se-ma Baykan ve ben, İstanbul; Mustafa Büyükkolancı, Pamukkale; Haşim Karpuz, Selçuk; Engin Özgen, Hacettepe; İlknur Özgen, Bilkent; Behin Aksoy, Boğaziçi; Selçuk Mülayim, Marmara; Sedat Göksu, Yıldız Teknik ve Nuran Şahin Ege Üniversitelerinde değerli hocalarımızdan devraldığımız bayrağı genç arkeologlara devretmeye hazırlanıyor, Hocamız Arif Bey'i vefatının 27. yılında saygıyla anıyoruz. Nur içinde yatsın Sayın Hocam!